

Gode ord delinger i kunnskaps samfunnet (!)

(Op ale jordens bunne or blinne!)

Vi bruker skriftspråk for å kommunisere med hverandre. For at denne kommunikasjonen skal kunne gjøres lettest og «riktigst» mulig, er det for alle skriftspråk satt opp en del regler det som oftest er lurt å forholde seg til.



Særlig på gateskilt og plakater ser man mye originalt språk!

«Norsk språkråd er statens rådgivende organ i spørsmål som gjelder norsk språk - bokmål og nynorsk - både overfor offentlige institusjoner og allmennheten.» (<http://www.sprakrad.no/>).

Her på berget, så vel som f.eks. i Tyskland, har vi bl.a. det som kalles sammenskrivningsregelen - noe som betyr at ord som er sammensatt av flere selvstendige ord skal skrives i ett - altså i sammenheng.

F.eks.: Bleieskiftarbeider - ikke: bleie skift arbeider.

I de senere årene støter vi oftere og oftere på sære orddelinger midt inne i setninger og ved linjeskift. I dag deles ord både med og uten bindestrek. Orddeling uten bindestrek med store forbokstaver i substantiver, er en klar påvirkning fra engelsk tale- og skriftspråk - noe vi godt kan kalle «engelsksyken». Noen ganger skurrer orddelingen så mye at vi må tenke oss om for overhode å forstå hva som menes.

Når et sammensatt ord deles over to linjer blir det vanskeligst:

«..... ugress
dreper ...».

DATABEHANDLING OG SPRÅKBRUK

At profesjonelle typografiske tekstbehandlingsprogram som f.eks. Quark Xpress, Adobe PageMaker og mindre profesjonelle ikke-typografiske program som f.eks. Word har en tendens til å dele ord med påfølgende bindestrek i «hytt og pine», er vi blitt så vant til fra bl.a. aviser og ukeblad at vi nå tror at det skal være sånn!

Om «problemene» med orddeling - med og uten bindestrek - i hovedsak skyldes utbredelsen av PC-er i de tusen hjem og bedrifter eller påvirkning fra engelsk skrift- og talemåte, overlater jeg til typografer, språkforskere, sosiologer etc. og strides videre om.

FORFLATNING VED HJELP AV DESIGNTREND

At skriftspråket forflates av den nye designtrenden når egennavn absolutt skal skrives med små forbokstaver (f.eks.: per hansen) og at akronymer (forkortelser som uttales som ord; NAV, NRK, TV) nå etter Språkrådets innstilling (!) også kan skrives som nav, nrk og tv, gjør ikke saken lettere.

Jeg er derimot overbevisst om at de aller fleste som leser mye vil mene at det er mye, mye raskere å skumlese, samt hurtig finne tilbake i en tekst som inneholder store forbokstaver i egennavn og store bokstaver i vanlige akronymer.

Her noen gode orddelinger og uten bindestrek jeg har kommet over:

- **ananas biter** [hvem da?] (... Det var mange ananas biter på pizzaen!), ananas ringer [til hvem kan en vel si?] (... mange ananasringer til iskremen)
- **arkitekt tegnet hus (koselig arkitekt tegnet hus)** (... koselig arkitekttegnet hus til salgs!)
- **arve synd(-en)** [av hvem da?] (... Nei da, det var guds vrede eller arvesynden som rammet oss).
- **berg og dal bane** (... ble svimmel i berg-og-dalbanen!)
- **blind passasjer** (... Det er en viss forskjell på en blind passasjer og en blindpassasjer)
- **bruk og kast kulturen** (Ja, det er ille at denne bruk- og kast-kulturen står så sterkt...)
- **dame og herreklokker til Kina priser** (Vi har stilige dame- og herre-klokker til Kina-priser!)

- **Død mann på boks.** Jeg liker ikke Dødmann på boks etter jeg var i militæret...!
- **Dør karmene** (alle dørkarmene er nymalte)
- **Energi Bombe** (... det var en riktig energibombe!)
- **Eple most** (Eplemost 1l: kr 39,90,-)
- **fiske kaker** (... fiske kaker til salgs!)
- **fremmed ordbok** (Aschehoug har gitt ut ei ny fremmed ordbok!)
- **fri syre** (... hadde en fin frisyre!)
- **første mann** (... første mann på månen! Hvor er kvinnene? Spør jeg!)
- **gress hopper** (... det er mange gresshopper på plenen!)
- **geit melk** (Geitost md geitmelk-smak)
- **Grillet okse lever** [fersk okse lever...] (... boks med grillt okse lever!) Høres ikke bra ut for oksene...
- **hode pine** (... pasienten hadde hodepine i hodet!) og en vrien kne skade!
- **kjempe diger** (kjempediger!), kjempe dyrt (kjempedyrt!), kjempe glad (kjempeglad!),
- **kjempe lekkert** (kjempelekkert!), kjempe lenge (kjempelenge!), kjempe morsom (kjempemorsom!) kjempe stor (kjempestor!) etc.
- **komma feil** [til hvor da?] (... det er minst en kommafeil i denne setningen og det var ikke spanske syken men spanskesyken oldefar døde av!) Ende bedre blir det dersom en skriver: kom a feil?. Når da, for tidlig?
- **kul tur** (kultur!), kultur uke (Det er kulturuke hver sommer i Århus!)
- **krum kake** (krumkake!)
- **kunnskaps samfunnet** (kunnskapssamfunnet er mer komplisert enn hva enn tror!)
- **lamme lær** (Dagens tilbud: Lammelår!)
- **Leie forhold** [besværlige, flau, gufne, fortvilte, kultne, mismodige, ondartete, plagsomme, stygge, sørgelige forhold etc.?] (Jeg ble fortvilt og mismodig da den kultne husverten sa at mitt leieforhold var å anse som over!)
- **Leie vedtekter** (Leievedtekter!), [se ovenfor]. Vår forening har egne leie vedtekter ved utleie av våre selskaps lokaler.
- **Norsk kunnskaper** (Gode norsk kunnskaper, både muntlig og skriftlig)
- **Plakat skriver** (plakat skriverne kommer til å på virke normen vår i fram tida!)
- **pult ost i kjøleskapet!** (jeg har pultost i kjøleskapet!)
- **regel rett** (regelrett tull!)
- **ramme seng** (Vi har også rammeseng på lager.)
- **ramme vilkår** (Våre rammevilkår innen landbruket kunne vært bedre!)
- **rette snor** (Det bør være en grei rettesnor at ord som uttales som ett ord skal skrives i ett – eller med bindestrek!)
- **ringe minutter** (ringeminutter!) Telenor feirer 150-årsjubileum i 2005. I den forbindelse tilbyr Telenor i en annonse i Aftenposten lørdag 18. juni 2005 at du får «20 ringe minutter» dersom du tegner abonnement på mobil telefon(!) De tilbyr altså 20 ubetydelige, verdiløse, lurvete, ubetydelige skarve (...) minutter dersom du tegner abonnement. Ikke dårlig!
- **Røyk fritt!** Det er en vesentlig forskjell på «Røykfritt» og «Røyk fritt»!
- **rådyr stek.** (Jeg har en rådyrstek i komfyren.)
- **Skole Start** (... det er skolestart! Bra for læreren som skrev dette!)
- **skum mel** (... en skummel mann!)
- **slanke piller** (slankepiller!) Hun brukte slanke piller for å komme ned i match form! (matchform)
- **slepe tau** (uansett: det er smartere å bruke et slepetau enn å gå rundt å slepe på et tau)
- **snakke salig** (... en snakkesalig person!)
- **spise forstyrrelse(r)** (Han hadde en spiseforstyrrelse!). Det er mange som lider av spiseforstyrrelser.
- **Strø sand** (vi har på strøsand på isen)
- **stum film** (... i går så vi en stum film)
- **stum tjener** (... det står en stumtjener i gangen!)
- **sukker biter.** (Sukkerbiter - nå på salg!)
- **syke hus historier** (syke pleierne (!) kunne fortelle mange fæle sykehus historier!)
- **syke hus leger.** (... det er ti fast ansatte sykehusleger her på avdelingen.)
- **syke pleiere.** (Det står to sykepleiere og røyker på verandaen!)
- **Tale før** (Han var talefør!)
- **Tunfisk biter i vann** (Tunfiskbiter i vann!) Farlig å bade her altså!

- **Ugress dreper** (Vi har ugressdreper på lager!)
 - **Vi har mygg og flått middel** (Vi har mygg- og flåttmiddel!)
 - **Øre døvende** (... øredøvende støy i lokalet)
-
- og selvsagt har vi hørt om han som skreiv: **Jeg har Pissa i fryseren!** Men det er noe helt annet...

Kurt Evert Stenbakk
Språkinteressert

Oppdatert 21.08.14